

**Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ
ΣΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΑΜΒΛΩΣΗΣ**

Γεωργία Λεμπέση

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η διαπραγμάτευση ενός θέματος, όπως αυτό της άμβλωσης είναι αρκετά δύσκολη όταν πρέπει να γίνει υπό τη σκοπιά της επιστήμης της ψυχολογίας σε συνδυασμό με τη ποιμαντική διακονία. Ωστόσο, όσο χρόνο και αν αφιερώσαμε γι' αυτήν την έρευνα, όλες πηγές και αν προσπαθήσαμε να μελετήσουμε για να την φέρουμε εις πέρας, πιστεύουμε ότι οι δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε ήταν περισσότερες από τις αναμενόμενες. Ύστερα, όμως, από συστηματική μελέτη και προσωπικό προβληματισμό παραθέτουμε αρκετά ενδιαφέροντα στοιχεία που είναι αξιομνημόνευτα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	σ. 2
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	σ. 3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	σ. 4
1. Η συνεισφορά της Ποιμαντικής Ψυχολογίας στο θέμα της άμβλωσης.....	σ. 6
α. Τι ονομάζεται Ποιμαντική Ψυχολογία.....	σ. 6
β. Η ποιμαντική ευαισθησία της Εκκλησίας για τις γυναίκες που έχουν οδηγηθεί στην άμβλωση.....	σ. 7
2. Η ψυχολογική προσέγγιση των γυναικών στο θέμα της άμβλωσης στην ποιμαντική πράξη.....	σ. 9
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	σ. 12
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	σ. 13

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η αλματώδης εξέλιξη των επιστημών έχει προσφέρει και συνεχίζει να προσφέρει λύσεις στη ζωή του ανθρώπου. Ωστόσο, δεν είναι λίγοι οι προβληματισμοί που ανακύπτουν που μπορεί να είναι επιστημολογικοί αλλά και ηθικοί, δεοντολογικοί προβληματισμοί.¹ Ιδιαίτερα όταν ο αποδέκτης όλων των θετικών ή αρνητικών συνεπειών των επιστημονικών επιτευγμάτων είναι ο ίδιος ο άνθρωπος. Όσον αφορά το ζήτημα των αμβλώσεων αποδέκτης των συνεπειών είναι συγκεκριμένα το έμβρυο που είναι άνθρωπος από τη σύλληψή του², το ανθρώπινο έμβρυο το οποίο είναι μια ψυχοσωματική ύπαρξη ή καλύτερα ένας τέλειος άνθρωπος³. Εκτός από αυτό, έντονες είναι οι επιφυλάξεις - από ηθικής πλευράς - για τα ιατρικά επιτεύγματα της σύγχρονης γενετικής και τους κινδύνους και για την υγεία της κυοφορούσης.⁴

Σύμφωνα με την επικρατούσα αντίληψη της Εκκλησίας οποιαδήποτε φθορά στο έμβρυο θεωρείται και αντιμετωπίζεται ως φόνος. Αυτό ισχύει για κάθε έμβρυο αδιακρίτως ηλικίας. Έχουμε πολλές πατερικές μαρτυρίες που χαρακτηρίζουν ως άνθρωπο το αδιαμόρφωτο έμβρυο ακόμα και αμέσως μετά τη σύλληψη, με τη πρώτη σύστασή του στο οποίο συνυπάρχει ψυχή και σώμα.⁵ Εξάλλου η σύλληψη του ανθρώπου νοείται Ορθόδοξα ως συνέχεια της δημιουργίας του πρώτου ανθρώπου από το Θεό.⁶ Επομένως, κάθε χριστιανός έχει ηθική ευθύνη να προστατέψει το

---

¹ Στον νέο πολιτισμό ο άνθρωπος περιορίζεται στον εαυτό του και υποτάσσεται στις αισθήσεις του αναζητώντας την ατομική ευδαιμονία και γίνεται ανίκανος για κοινωνία και αγάπη. Υποδουλώνεται στον κόσμο και την επιστήμη προχωρώντας στην απολαυστική κατάχρηση και εκμετάλλευσή του. Το κακό ωστόσο δεν βρίσκεται στην επιστήμη και την τεχνολογία ούτε στα μέσα που προσφέρουν αυτές στον άνθρωπο, για να διευκολύνουν τη ζωή του. Το κακό βρίσκεται στον ίδιο τον άνθρωπο και στην κακή τοποθέτησή του απέναντί τους. Σε αυτό το σημείο κρίνεται απαραίτητο το έργο της Χριστιανικής Ηθικής, που δεν είναι κάποιο άλλο από το αν υπενθυμίζει στον πιστό τη σωστή θεώρηση και χρήση του κόσμου και της επιστημονικής και τεχνολογικής ανάπτυξης. (Μαντζαρίδης Γ. Ι., «Χριστιανική Ηθική κατά την Αγία Γραφή και τους Πατέρες της Εκκλησίας», *Ο θησαυρός της Ορθοδοξίας 2000 χρόνια Ιστορία – Μνημεία – Τέχνη Η δόξα και το μεγαλείο της Ορθοδοξίας* 1 (2000), σσ. 202 – 213.)

² Φραγκιαδάκης, *Αμβλώσεις*, σ. 51.

³ Μητσόπουλος, *Διδασκαλία*, σ. 28.

⁴ Μητσόπουλος, *Γενετική*, σ. 10.

⁵ Μητσόπουλος, *Διδασκαλία*, σ. 28.

⁶ Ο άνθρωπος είναι το μοναδικό πλάσμα που το πλάθει ο Θεός χρησιμοποιώντας για την πλάση του την ύλη, το χρώμα γι' αυτό και το όνομα του πρώτου ανθρώπου είναι Αδάμ, δηλαδή χοϊκός. Ο

ανθρώπινο έμβρυο διότι αποτελεί ηθελημένη θανάτωση της ανθρώπινης ύπαρξης, πρέπει να καταλάβει ο καθένας μας πως η ζωή είναι υπόθεση πολύ ιερή. Το ζήτημα των αμβλώσεων δεν μπορεί να περιορισθεί μόνο σε εκείνους που τις κάνουν. Είναι, επίσης, ζήτημα ηθικής συνείδησης και η συνείδηση δεν ανέχεται πράξεις ανεύθυνες.⁷ Το έμβρυο είναι ξεχωριστό ανθρώπινο ον με ιδιαίτερα προσωπικά χαρακτηριστικά, δεν είναι πια μόνο ζήτημα πίστης. Το έμβρυο είναι ένα τέλειο ανθρώπινο πρόσωπο που από τις πρώτες εβδομάδες της ζωής του έχει σχηματίσει τα ιδιαίτερα εξωτερικά του χαρακτηριστικά και τα δακτυλικά του αποτυπώματα. Γι' αυτό τον λόγο η άμβλωση θεωρείται πως είναι φόνος αθώου.⁸ Φόνος εν ψυχρώ του εμβρύου επιπλέον χαρακτηρίζεται, αφού έχει το δικαίωμα να ζήσει και εκείνο δε μπορεί να αντιδράσει αυτός ο φόνος μέσω της αμβλώσεως είναι ωμή παραβίαση των ανθρώπινων δικαιωμάτων και αθέτηση της θείας εντολής.⁹

Στην εποχή μας, ωστόσο, επικρατεί χαλάρωση ήθους και ηθικής συμπεριφοράς, κοινωνικό ενδιαφέρον και κοινωνική συνείδηση δεν υπάρχει. Μπροστά σε βαρυσήμαντα ζητήματα ο ιερέας καλείται να εξισορροπήσει τα πράγματα και να φανεί αντάξιος του ρόλου του. Έχει χρέος να διδάξει στον πιστό τις ηθικές αρχές, ώστε να έχει οδηγό στη ζωή του την ορθόδοξο χριστιανική ηθική.¹⁰ Χρειάζεται μάλιστα να δείξει μεγάλη ευθύνη, προσοχή και σοβαρότητα απέναντι σε αυτές τις γυναίκες που σκέφτονται να κάνουν άμβλωση και σε εκείνες που ήδη έχουν κάνει.

χωματένιος άνθρωπος με το εμφύσημα της πνοής του Θεού, την χάρη Του, εμψυχώνεται το σώμα του και γίνεται 'ψυχή ζώσα', ολοκληρωμένη ανθρώπινη ύπαρξη, Εγώ, Αυτοσυνειδησία. (Καλογεροπούλου – Μεταλληνού Β., « Ορθοδοξία και αμβλώσεις », *Μερικά παιδιά σε χρειάζονται* 4 (2005), σσ. 5 – 7.)

⁷ Μελέτιος, μητρ., *Εκτρώσεις*, Ιερά Μητρόπολις Νικοπόλεως, Πρέβεζα 1992⁴, σ. 24.

⁸ Φραγκιαδάκης, *Αμβλώσεις*, σ. 56.

⁹ Χρυσόστομος (Γεράσιμος Ζαφείρης), επίσκοπος, *Αι αμβλώσεις και η Ορθόδοξος Εκκλησία* Θέσεις και αντίθεσις Ανάπτυπον από τη 'Θεολογία', Αθήναι 1991, σ. 14.

¹⁰ Μητσόπουλος, *Γενετική*, σ. 30.

1. Η συνεισφορά της Ποιμαντικής Ψυχολογίας στο θέμα της άμβλωσης.

α. Τι ονομάζεται Ποιμαντική Ψυχολογία.

Η Ποιμαντική Ψυχολογία ασχολείται προπάντων με τη μελέτη των συμπερασμάτων του ψυχολογικού προβληματισμού και των τρόπων με τους οποίους μπορούν αυτά να αξιοποιηθούν στη ποιμαντική θεωρία και πρακτική.¹¹ Είναι μια νέα μορφή επιστημονικής ποιμαντικής κατεύθυνσης, ακολουθεί την Ορθόδοξη Παράδοση και δε στηρίζεται σε κάποια τεχνική, αλλά στην αξιοποίηση των δεδομένων της μακραίωνος εκκλησιαστικής παράδοσης και των δωρεών της Χάρης του Αγίου Πνεύματος.¹²

Η Ορθόδοξη ‘συμβουλευτική ποιμαντική’ εφαρμόζεται στο πλαίσιο της εξομολογητικής και της πνευματικής καθοδήγησης, αφορά ζητήματα άμεσα πνευματικής φύσεως, αλλά και προβλήματα του καθημερινού βίου. Ο απώτερος σκοπός είναι σε κάθε περίπτωση η οικονομία της σωτηρίας του πιστού, ο οποίος επιφορτίζεται με το καθήκον να αντιμετωπίσει οποιαδήποτε δυσκολία με γνώμονα την εν Χριστώ αλήθεια.¹³ «Μέσα στη ζωή της Ορθόδοξης Εκκλησίας η συμβουλευτική είναι συνεπώς χαρισματική διακονία, που για να επιτελέσει σωστά έχει ανάγκη από τα χαρίσματα και τις δωρεές του Αγίου Πνεύματος, από την ενεργοποίηση και κινητοποίηση του ανθρωπίνου δυναμικού και τον θείο φωτισμό συμβούλων και συμβουλευόμενων αντιστοίχως»¹⁴. Η Εκκλησία μεριμνά για τη αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων χωρίς να χάνει τον κύριο σκοπό της,

¹¹Κορναράκης Ι., *Εγχειρίδιον Ποιμαντικής Ψυχολογίας*, τόμος Α', Εκδόσεις Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1980, σσ. 7 – 8.

¹² Αυγουστίδης, *Ποιμένας*, σσ. 81 – 82.

¹³ Όταν ο άνθρωπος ενώνεται με τον Χριστό – που κορυφώνεται στην ευχαριστιακή κοινωνία – ενεργοποιείται καθημερινά με τη συμμόρφωση της θελήσεώς του προς το θέλημα του Χριστού. Σε αυτό το σημείο βρίσκεται η πεμπτουσία της Χριστιανικής Ηθικής. Η παραίτηση από την εγωκεντρική διάσπαση οδηγεί στην πνευματική ενοποίηση αφού δεν υπάρχει πλέον αντιπαράθεση υποκειμένου και αντικειμένου, αλλά αγαπητική ένωση και ανάκραση. Η Χριστιανική Ηθική δεν είναι η ηθική των κανόνων αλλά της ελευθερίας και της προσωπικής κοινωνίας. Κατευθύνει τον άνθρωπο πέρα από τα όρια οποιασδήποτε ανθρώπινης αρετής. Σκοπός της είναι η καταξίωση του ανθρώπου ως προσώπου που εικονίζει τον Δημιουργό του και όχι η βελτίωση ή η τελείωσή του σε ψυχολογικό και κοινωνικό επίπεδο. (Μαντζαρίδης, Ηθική, σ. 34)

¹⁴ Σταυρόπουλος Α. Μ., *Εισαγωγή στην Ορθόδοξη Συμβουλευτική Ποιμαντική*, Αθήνα 1985, σσ. 27 – 28.

που είναι η εν Χριστώ ανακαίνιση του ανθρώπου αρθρώνοντας λόγο για τα εκάστοτε κοινωνικά προβλήματα.¹⁵ Με οδηγό την αγάπη του ανθρώπου και το σεβασμό της ελευθερίας του η Εκκλησία με τους ποιμένες της οφείλει να σταθεί στο πλάι των γυναικών που έχουν προβεί ή πρόκειται να κάνουν άμβλωση.

Η ποιμαντική διακονία στηρίχτηκε στη λειτουργία της Συμβουλευτικής Ποιμαντικής, ταυτίζεται με τη σωτηριολογική χειραγωγή του πιστού στα ουσιώδη της πίστεως και μπορεί να πραγματοποιηθεί με το μυστήριο της ιεράς εξομολόγησεως. Ο ιερέας αναλαμβάνει το λειτούργημα του εξομολόγου και του συμβούλου – πνευματικού καθοδηγητή. Είναι δύο διαφορετικές μορφές διακονίας που συγχωνεύονται, ωστόσο δεν ταυτίζονται. Ο ορθόδοξος ιερέας είναι καταρχάς και προπάντων ο ποιμένας και ο πατέρας μιας ευχαριστιακής κοινότητας. Η έμπνευσή του και οι προϋποθέσεις της διακονίας του έχουν ως πηγή το πρωταρχικό του έργο, την προσφορά της Θείας Ευχαριστίας.¹⁶

β. Η ποιμαντική ευαισθησία της Εκκλησίας για τις γυναίκες που έχουν οδηγηθεί στην άμβλωση.

Η κοινωνική διακονία του ποιμνίου αποτελεί θεμελιώδες έργο μέσω του οποίου γίνεται ορατή η παρουσία της αγάπης του Θεού. Άλλωστε, τα σύγχρονα κοινωνικά δεδομένα απαιτούν διεύρυνση και εξάσκηση του ποιμαντικού κοινωνικού έργου και σε καινούργια πεδία δραστηριοποίησεως.¹⁷ Ο ιερέας καλείται να σταθεί, ιδιαίτερα στην εποχή μας, κοντά στους ανθρώπους που αντιμετωπίζουν πολύ σοβαρά προβλήματα ή έχουν πολύ έντονους προβληματισμούς · ενώ σε άλλες εποχές κανένας δεν θα τολμούσε να θίξει, όπως είναι το θέμα των αμβλώσεων. Βέβαια, ακόμη και σήμερα η εξομολόγηση μπορεί να γίνει στο στενό πλαίσιο της εκκλησίας με προϋπόθεση την εμπιστοσύνη που υπάρχει στο πρόσωπο του ιερέα.

Η ποιμαντική ευαισθησία της Εκκλησίας έχει εκφραστεί έμπρακτα στο πέρασμα των αιώνων με πολλούς τρόπους. Η συμπαράσταση, με οποιονδήποτε τρόπο στον πάσχοντα «πλησίον» αποτέλεσε πάντοτε χαρακτηριστικό του χριστιανικού βίου. Σύμφωνα με την Ορθόδοξη χριστιανική διδασκαλία, η διακονία του πλησίον δε

¹⁵ Μαντζαρίδης, Ηθική, σ. 295.

¹⁶ Αυγουστίδης, *Ποιμένας*, σσ. 108 – 109.

¹⁷ Αυγουστίδης, *Ποιμένας*, σ. 109.

θεωρείται απλώς μια ηθική πράξη, αλλά αποτελεί πράξη «κοινωνίας».¹⁸ Κατά συνέπεια, η ανάγκη της έμπρακτης βίωσης της κοινωνίας της αγάπης και κάτω από τις συγκεκριμένες συνθήκες στις οποίες ζει ο σύγχρονος άνθρωπος, καλεί ή καλύτερα δεσμεύει την Εκκλησία στην ανάπτυξη και στην οργάνωση της φροντίδας για τα άτομα που έχουν πραγματικά ανάγκη τη βοήθειά μας.¹⁹

Σκοπός της Εκκλησίας πρέπει να είναι η σωτηρία της γυναίκας που έχει οδηγηθεί στην άμβλωση διότι η ψυχή της βασανίζεται, έστω και αν δεν έχει συνειδητοποιήσει τη πράξη που έχει κάνει.²⁰ Κρίνεται απαραίτητη η απαλλαγή της από τα πάθη της πεπτωκυίας της φύσης, ο φωτισμός της, ο αγιασμός και η θέωσή της.²¹ «Ο αγιασμός του ανθρώπου δεν κατανοείται ως αυτονομημένο γεγονός ατομικής αρετής αλλά, πρώτιστα, ως εκκλησιαστικό γεγονός, που προϋποθέτει την προσωπική και εκούσια μετοχή στη ζωή του Σώματος της Εκκλησίας».²²

Συνοψίζοντας η διδασκαλία περί του ανθρωπίνου προσώπου θα λύσει πολλά προβλήματα που αναφύονται στις μέρες μας, όπως αυτό της άμβλωσης. Η αγάπη, το άγχος και η ανασφάλεια, ο διαλογισμός, τα ψυχολογικά φαινόμενα δεν μπορούν να θεραπευτούν και να αντιμετωπιστούν έξω από τη πατερική διδασκαλία περί ανθρώπου και περί προσώπου. Γι' αυτό η αναφορά αυτή είναι θέμα ζωής, πρωταρχική υπόθεση της ορθόδοξης θεολογίας και της ορθόδοξης ποιμαντικής.²³

¹⁸ Μεταλληνός (π.) Γ., *Η κοινωνική παρουσία του κληρικού*, ανάτυπο από το περιοδικό Απόστολος Βαρνάβας, Λευκωσία 1985, σσ. 3 – 5.

¹⁹ Αυγουστίδης (π.) Α. Γ., *Η φροντίδα της Εκκλησίας μας για τους ηλικιωμένους*, περ. Εφημέριος, έτος ΜΔ', 1995, σσ. 241 – 243.

²⁰ Ο Γρηγόριος Παλαμάς υποστηρίζει πως ο ρύπος της προπατορικής αμαρτίας κατέστησε το άνθρωπο ευεπίφορο απέναντι σε κάθε είδους επιθυμία και κακία όχι μόνο στο σώμα αλλά και στην ψυχή του καταλύοντας το πνευματικό του στοιχείο. (Γρηγόριος Παλαμάς, *Περί παθών και αρετών*, PG 150, 1048 – 1049.)

²¹ Καρδαμάκης, *Αμαρτία*, σσ. 315 – 320.

²² Καρδαμάκης, *Αμαρτία*, σ. 318.

²³ Ιερόθεος, μητρ., *Το πρόσωπο στην Ορθόδοξη Παράδοση*, Ιερά Μονή Γενεθλίου της Θεοτόκου (Πελαγίας) 1997³, σ. 116.

2. Η ψυχολογική προσέγγιση των γυναικών στο θέμα της άμβλωσης στην ποιμαντική πράξη.

Οι άνθρωποι που προσεγγίζουν τον ιερέα όταν αντιμετωπίζουν μια δυσκολία είτε προσωπική είτε οικογενειακή για να ζητήσουν συμβουλή ή βοήθεια, παρουσιάζουν το πρόβλημά τους ως παροδικό. Πιστεύουν, δηλαδή, ότι παρουσιάστηκε τη δεδομένη χρονική στιγμή για κάποιο λόγο που δε μπορούν να καταλάβουν. Δε μπορούν να καταλάβουν ότι δεν παρουσιάστηκε εντελώς ανεξάρτητα και ότι πίσω από αυτό κρύβονται αιτίες ή αφορμές εξαιτίας των οποίων έφτασαν να βρίσκονται στο συγκεκριμένο σημείο ή μάλλον στο συγκεκριμένο αδιέξοδο.

Έτσι ακριβώς και στο ζήτημα των αμβλώσεων οι γυναίκες δεν έχουν τη δυνατότητα να καταλάβουν ότι από τη στιγμή που σκέφτονται να κάνουν έκτρωση και μέχρι τη στιγμή που την έχουν κάνει, μεσολαβούν πολλές υποσυνείδητες σκέψεις. Η τελική απόφαση λαμβάνεται κάτω από ψυχολογικές πιέσεις που δέχονται από το κοινωνικό περιβάλλον ή και από τον εαυτό τους και οφείλονται ταυτόχρονα σε κάποια γεγονότα που πιθανότατα έχουν βιώσει. Όπως υποστηρίζουν μάλιστα μερικοί ειδικοί, ο τρόπος με τον οποίον κάποιος βιώνει, χρησιμοποιεί και εκφράζει τη θρησκευτικότητά του θα μπορούσε να αποτελέσει έναν ευαίσθητο δείκτη αξιολόγησης της ψυχικής υγείας του.²⁴

Δεν πρέπει να παραβλέψουμε λοιπόν τον παράγοντα θρησκευτικότητα. Ωστόσο, πολλές φορές η θρησκευτικότητα παραβλέπεται ασυναίσθητα διότι οι άνθρωποι ζητούν άμεση συμβουλή και λύση στο πρόβλημά τους. Μια αντιμετώπιση που παρουσιάζεται σαφέστατα προβληματική τόσο στην πνευματική όσο και στην ψυχολογική της διάσταση.²⁵ Από πνευματικής πλευράς αγνοείται η αναγκαία καλλιέργεια νοοτροπίας ουσιαστικής μετάνοιας, εφόσον αποφεύγεται η διερεύνηση των προϋποθέσεων μέσα από τις οποίες δημιουργήθηκε το πρόβλημα. Από

---

²⁴ Συνήθως αυτά που είναι για την Ψυχολογία φυσικά, για τη Χριστιανική Ηθική αποτελούν παρά φύση καταστάσεις. Γι' αυτό θεωρείται απαραίτητη η κριτική προσέγγιση και χρησιμοποίησή της. Ο σκοπός της Χριστιανικής Ηθικής είναι η μετάβαση από το ψυχολογικό στο οντολογικό επίπεδο. Οσοδήποτε σημαντικό και αν είναι το γεγονός που πραγματοποιείται στο ψυχολογικό επίπεδο, οσοδήποτε αποφασιστική και αν είναι η επίδρασή του στην γυναίκα, υποβαθμίζεται και τελικά αφανίζεται μέσα στο χρόνο, αν δεν αναχθεί στο οντολογικό επίπεδο. (Μαντζαρίδης, Ηθική, σ. 58)

²⁵ Αυγουστίνης, *Ψυχολογία*, σ. 73.

ψυχολογικής πλευράς παραθεωρείται «η σημασία των παραγόντων, τους οποίους η πατερική παράδοση γνώριζε και λάμβανε πάντοτε υπόψη κατά την ποιμαντική πράξη. Το γεγονός, δηλαδή, ότι η εξωτερική συμπεριφορά και οι διάφορες περιπλοκές στις διαπροσωπικές σχέσεις δεν προκύπτουν ανεξάρτητα από τα πάθη και τα βιώματα που ο κάθε άνθρωπος έχει αποθηκευμένα στον εσωτερικό του κόσμο».²⁶ Πόσω μάλλον η πράξη αυτή στην οποία οδηγούνται κάποιες γυναίκες, στη πράξη της άμβλωσης.

Η διανοητική, η ψυχολογική και η πνευματική ωριμότητα καθορίζουν αποφασιστικά πόσο καλά θα αντιμετωπίσει ο άνθρωπος τις δυσκολίες που συναντά σε κάθε φάση της ζωής του. Οι δυσκολίες αυτές καθορίζουν πόσο έτοιμος είναι για να πάει στην επόμενη φάση και αποτελούν κατά κάποιον τρόπο το σκαλοπάτι για την μετάβαση στην επόμενη φάση της ζωής του. Η τελευταία παρατήρηση είναι σημαντική διότι είναι γνωστό ότι δε μπορεί να παρακάμψει κανείς ψυχολογικά καμιά περίοδο. Μπορεί να την ζήσει και να την επεξεργαστεί με ποικίλους τρόπους, όχι όμως και να την αποφύγει.²⁷ Είναι ευνόητο, λοιπόν, ότι οι γυναίκες που έχουν βιώσει την άμβλωση, έχουν προσπαθήσει να αποφύγουν την τόσο σημαντική αλλαγή στη ζωή τους, που δεν είναι κάποια άλλη από τη κυοφορία του παιδιού τους. Η γέννηση του παιδιού τους δημιουργεί άγχος, ανασφάλεια, έλλειψη σιγουριάς για τις δυνατότητές τους και φόβο μπροστά σε αυτή τη πρωτόγνωρη εμπειρία της κυοφορίας ενός παιδιού. Ενώ, μετά την άμβλωση έχουν παραμείνει ανεπεξέργαστα πολλά στοιχεία της συναισθηματικής τους ανωριμότητας τα οποία προσπαθούν να καλύψουν με τη βοήθεια του ιερέα χωρίς να προσπαθούν να τα εξαλείψουν.

Για τον ποιμένα έχει ιδιαίτερη σημασία κάθε φάση να χαρακτηρίζεται από κάποια ηρεμία, να έχουν ξεπεραστεί οι οποιεσδήποτε δυσκολίες, να έχουν τακτοποιηθεί επαρκώς όσα εξελικτικά στοιχεία έπρεπε να είχαν κατακτηθεί από τη προηγούμενη περίοδο. Να έχει επέλθει ισορροπία μέσα της, διότι μια διαφορετική στάση μπορεί να της φέρει κρίση με το πέρασμα από τη μια φάση στην επόμενη.²⁸ «Η καλλιέργεια του πνεύματος της μετάνοιας και της ανάληψης του μεριδίου προσωπικής ευθύνης, καθώς και οι παρεμβάσεις προς ενίσχυση του αγωνιστικού φρονήματος με στόχο την κατάκτηση ωριμότερης αντιμετώπισης της κρίσης, προϋποθέτουν την ευαισθησία και

²⁶ Αυγουστίδης, *Ψυχολογία*, σ. 73.

²⁷ Γωσάφατ Μ., *Ο κύκλος της οικογένειας και η ανάπτυξη του παιδιού Σύγχρονα Θέματα Παιδοψυχιατρικής*, Τόμος Α', Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1987, σσ. 94 – 95.

²⁸ Αυγουστίδης, *Ψυχολογία*, σσ. 74 – 75.

την ικανότητα του ποιμένα να διεισδύει στην “ουσία” και να μην εμμένει στη ‘φαινομενολογία’ του προβλήματος». ²⁹

---

²⁹ Αυγουστίδης, *Ψυχολογία*, σ. 76.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι πιστοί θέτουν ερωτήματα στον ποιμένα, όπως οι γυναίκες όταν θέλουν να αποφασίσουν αν θα κάνουν άμβλωση, και θεωρούν ότι η αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος πρέπει να γίνει βιαστικά και επιφανειακά. Ψάχνουν να βρουν τη λύση στα βιοτικά τους προβλήματα και για κατευθύνσεις στην αναζήτηση του δρόμου που οδηγεί στη σωτηρία της ψυχής τους καταφεύγοντας στον ιερέα επειδή έχουν ελπίδα στη Χάρη του Θεού και στη σοφία και σύνεση των ποιμαντικών συμβούλων του λειτουργού Του. Το ερώτημα όμως που τίθεται είναι πόσο εύκολα μπορεί κάποιος να συμβουλέψει μια γυναίκα να σκοτώσει το ίδιο της το παιδί ή να της συμπαρασταθεί όταν ήδη το έχει κάνει. Ασφαλώς όσοι έχουν εμπεδώσει την διάκριση της αρετής, όσοι δηλαδή έχουν καταφέρει σε μεγάλο βαθμό να καθαρθούν από τα πάθη τους και πορεύονται προς την αγιότητα, δεν έχουν ανάγκη από όλα αυτά. Είναι, όμως, βέβαιο ότι όσοι στέκονται προσεκτικά και με επιφύλαξη στις πολιτισμικές και επιστημονικές κατακτήσεις, κρατούν διακριτική στάση και η συμπεριφορά τους αρμόζει σε έναν ηθικό και χριστιανό άνθρωπο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αυγουστίδης, *Ποιμένας* = Αυγουστίδης (π.) Α. Γ., *Ποιμένας και Θεραπευτής Ζητήματα ποιμαντικής ψυχολογίας και ποιμαντικής πρακτικής*, Εκδόσεις Ακρίτας, Νέα Σμύρνη 1999.
- Αυγουστίδης (π.) Α. Γ., *Η φροντίδα της Εκκλησίας μας για τους ηλικιωμένους*, περ. Εφημέριος, έτος ΜΔ', 1995.
- Αυγουστίδης, *Ψυχολογία* = Αυγουστίδης (π.) Α. Γ., *Σημειώσεις του μαθήματος Ψυχολογίας*, Αθήνα 2005.
- Γιωσάφατ Μ., *Ο κύκλος της οικογένειας και η ανάπτυξη του παιδιού Σύγχρονα Θέματα Παιδοψυχιατρικής*, Τόμος Α', Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1987.
- Γρηγόριος Παλαμάς, *Περί παθών και αρετών*, PG 150, 1048 – 1049.
- Ιερόθεος, μητρ., *Το πρόσωπο στην Ορθόδοξη Παράδοση*, Ιερά Μονή Γενεθλίου της Θεοτόκου (Πελαγίας) 1997³.
- Καλογεροπούλου – Μεταλληνού Β., « Ορθοδοξία και αμβλώσεις », *Μερικά παιδιά σε χρειάζονται* 4 (2005), σσ. 5 – 7.
- Καρδαμάκης, *Αμαρτία* = Καρδαμάκης Π. Μ., *Η τραγωδία της αμαρτίας Ορθόδοξη Πνευματικότητα*, Εκδόσεις Ακρίτας, Αθήνα 1993².
- Κορναράκης Ι., *Εγχειρίδιον Ποιμαντικής Ψυχολογίας*, τεύχος Α', Εκδόσεις Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1980.
- Μαντζαρίδης, Ηθική = Μαντζαρίδης Γ. Ι., *Χριστιανική*

Ηθική, Θεσσαλονίκη 2000⁴.

- Μαντζαρίδης Γ. Ι., «Χριστιανική Ηθική κατά την Αγία Γραφή και τους Πατέρες της Εκκλησίας», *Ο θησαυρός της Ορθοδοξίας 2000 χρόνια Ιστορία – Μνημεία – Τέχνη Η δόξα και το μεγαλείο της Ορθοδοξίας 1* (2000), σσ. 202 – 213.
- Μεταλληνός (π.) Γ., *Η κοινωνική παρουσία του κληρικού*, ανάτυπο από το περιοδικό Απόστολος Βαρνάβας, Λευκωσία 1985.
- Μητσόπουλος, Γενετική = Μητσόπουλος Ν. Ε., *Επιτεύγματα της σύγχρονου γενετικής Ηθική θεώρησις*, Αθήναι 1990³.
- Μητσόπουλος, *Διδασκαλία* = Μητσόπουλος Ν. Ε., *Η περί του ανθρωπίνου εμβρύου ως ψυχοσωματικής υπάρξεως διδασκαλία της Εκκλησίας και η χριστολογική θεμελίωσις αυτής*, Αθήναι 1986².
- Σταυρόπουλος Α. Μ., *Εισαγωγή στην Ορθόδοξη Συμβουλευτική Ποιμαντική*, Αθήναι 1985.
- Φραγκιαδάκης, *Αμβλώσεις* = Φραγκιαδάκης (π.) Γ., *Αμβλώσεις*, Εκδόσεις Όμβρος, Αθήνα 1997.
- Χρυσόστομος (Γεράσιμος Ζαφείρης), επίσκοπος, *Αι αμβλώσεις και η Ορθόδοξος Εκκλησία* θέσις και αντίθεσις ανάτυπον από τη 'Θεολογία',